

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Огієнко Альони Володимирівни

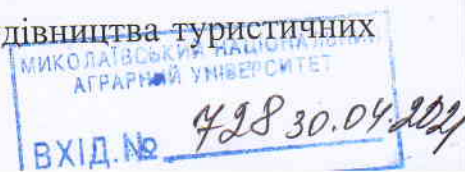
на тему: «Організаційно-економічний механізм формування туристично-рекреаційного потенціалу регіону», поданій на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук за спеціальністю
08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

Детальний аналіз дисертації Огієнко А.В. на тему: «Організаційно-економічний механізм формування туристично-рекреаційного потенціалу регіону» дозволяє сформулювати наступні узагальнені висновки щодо актуальності, ступеня обґрунтованості основних наукових положень, висновків, рекомендацій, достовірності, наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки роботи.

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Однією із галузей економіки, яка стрімко розвивається та спричинює антропогенні навантаження на природні екологічні системи є туристична. Попит на туристичні послуги зумовлений як бажанням підвищити рівень економічної дохідності, створити нові робочі місця та історико-культурною зацікавленістю туристів, так і фізіологічними потребами людей в оздоровленні, лікуванні, відпочинку. Забезпечення охорони довкілля на ряду із отриманням соціально-економічних перспектив має бути одним із першочергових завдань на усіх рівнях.

Позитивний вплив туризму на економіку регіонів й місцеві громади потребує регулювання і узгодження інтересів на рівні регіону. Розвиток туризму в регіонах України характеризуються наявністю протиріч у його організаційній структурі, спрямованості розвитку, стані якісних і кількісних характеристик. З одного боку, сучасний стан туризму в Україні розцінюється як кризовий, що пов'язане із зменшенням обсягів в'їзного туризму через карантинні обмеження у зв'язку із світовою пандемією, падінням досягнутих раніше обсягів надання туристичних послуг, невідповідністю потребам населення в туристичних послугах. З іншого боку, відзначаються високі темпи будівництва туристичних

об'єктів, які відповідають найвищим світовим стандартам та кластеризації готелів, ріст числа недержавних туристичних організацій по всій території України, що лобіюють інтереси індустрії гостинності, зростанням кількості подорожуючих до Причорноморського регіону влітку 2020 року.

Актуальність теми також підтверджується виконанням у межах комплексної науково-дослідної роботи Миколаївського національного аграрного університету за темою «Організаційно-економічні засоби формування та розвитку потенціалу суб'єктів господарювання сільських територій» (номер державної реєстрації 0113U002422), у межах якої автором сформовані методологічні принципи та підходи формування індексу конкурентоспроможності туристично-рекреаційного потенціалу регіону.

Основні наукові положення, висновки і рекомендації, що сформульовані у дисертації, ступінь їх обґрунтованості і достовірності.

Наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані в дисертаційній роботі Огієнко А.В. достатньо обґрунтовані:

- сформовані концептуальні підходи до формування моделі «Дерева» організаційно-економічного механізму розвитку туристичного-рекреаційного потенціалу регіону;

- обґрунтовано методологічний підхід до визначення конкурентоспроможності туристично-рекреаційного потенціалу громади, який включає ряд індикаторів. Оцінювання індикаторів запропоновано здійснювати за допомогою методу експертних оцінок, який дозволить отримати об'єктивну оцінку на основі певної сукупності індивідуальних думок експертів;

- визначено, необхідність у здійсненні розрахунку бальної оцінки з застосуванням поправочних коефіцієнтів, що дозволить отримати не тільки кількісну оцінку по-компонентного потенціалу регіону, але і частку конкретної території у кожному компоненті регіону;

- запропоновано для здійснення маркетингу регіонів та територій створення Агенції розвитку територій як одну з форм організації з управління територій, управління маркетингом території буде базуватись на моделі приватно-державного партнерства;

- визначено основні форми партнерства, що впливають на формування та розвиток туристично-рекреаційного потенціалу регіону: державно-приватне партнерство, що істотно зменшить обсяги державних коштів в об'єкти туристично-рекреаційної сфери за рахунок коштів приватного сектору; співробітництво громад, що передбачає підготовку пропозицій до проєктів держаних цільових, регіональних та районних програм поліпшення стану туристичної інфраструктури, розвитку та діяльності туристичної та курортної сфери, сприяння формуванню ефективного державно-приватного партнерства у сфері туризму, екології, що ґрунтуються на принципах взаємоповаги, відкритості та сумлінності.

Наведені в дисертаційній роботі теоретичні обґрунтування та дослідження виконані коректно на високому науковому рівні. Висновки, які сформульовані в дисертаційній роботі, містять нові наукові положення, запропоновано теоретико-методологічні, методичні та практичні підходи щодо розробки організаційно-економічного механізму формування туристично-рекреаційного потенціалу регіону.

Наукова новизна дисертаційної роботи.

Дисертантом отримані наступні основні наукові результати:

- вперше обґрунтовано методологічний підхід до визначення конкурентоспроможності туристично-рекреаційного потенціалу громади, у розрізі організаційно-економічних індикаторів: «Природно-рекреаційний потенціал, природні умови, історичні традиції»; «Організаційні аспекти формування туристично-рекреаційного потенціалу»; «Туристично-інформаційна інфраструктура та промоція»; «Туристична індустрія»; «Безпека громади»; «Підприємницьке середовище»; «Інфраструктура»; «Туристичний продукт»; «Зайнятість населення»; «Подієві заходи». Доведено, що запропонований методологічний підхід дасть можливість виявляти проблеми розвитку туризму, забезпечить умови для повноцінного функціонування суб'єктів туристичної діяльності, дозволить збільшувати обсяги залучення інвестицій, створювати конкурентоздатний туристичний продукт, здатний максимально задовольнити потреби туристів; (Розділ 2, п.п. 2.1);

- вперше обґрунтовано методику визначення ефективності подієвих заходів, економічний ефект оцінки ефективності полягає в бажаному розвитку споживчого попиту і визначається такими параметрами як збільшення обсягів продажів і прибутковості після проведення подієвих заходів, а комунікативний ефект оцінки полягає у дослідженні факторів впливу на ефективність проведення подієвого заходу; (Розділ 2, п.п. 2.2);

- удосконалено методичні засади здійснення експертної оцінки на рівні проведення окремих подієвих заходів, яка може бути використана при створенні та просуванні будь-якого подієвого заходу, змінюватися буде тільки структура факторів, які будуть залежати від виду, місця та умов проведення подієвих заходів. (Розділ 5, п.п 5.2);

- дістало подальшого розвитку обґрунтування змісту дефініцій «туристично-рекреаційний потенціал регіону» - це унікальна комбінація природної та набутої фізичної, соціальної, інтелектуальної, культурної та духовної компонент потенціалу його носіїв, які становлять рекреації регіону з відповідними умовами для їх реалізації, що дозволяють ефективно вирішувати поточні та стратегічні завдання регіонального розвитку) та «організаційно-економічний механізм розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіону», під яким розумітимемо узагальнюючий набір інструментів, важелів і методів організаційного і економічного характеру, які впливають на формування і стимулювання розвитку туристично-рекреаційного потенціалу з метою отримання конкурентних переваг та ефективного позиціонування регіону; (Розділ 1, п.п. 1.1).

Практичне значення одержаних результатів.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання теоретико-методологічних, методичних і практичних розробок і пропозицій при розробці стратегій соціально-економічного, маркетингових стратегій розвитку туризму і курортів держави і регіонів, механізмів забезпечення розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіонів, формуванні державних і регіональних програм розвитку туризму та рекреації, у практичній діяльності територіальних громад.

Основні положення, висновки і рекомендації, що містяться у роботі, схвалені та використовуються у практичній діяльності профільних організацій, відомств та управлінь, підприємств. Так, для Департаменту освіти і науки Миколаївської обласної державної адміністрації розроблено заходи, що сприяють формуванню людського потенціалу сфери послуг та туризму, як стратегічного ресурсу економічного зростання регіону шляхом створення проєктів подієвого туризму (довідка від 11.03.2020 р. № 34-118);

Рекомендації щодо створення нового туристичного продукту, що забезпечить збільшення впливу туризму на позитивну динаміку показників економічного і соціального розвитку регіону, стимулювання розвитку суміжних галузей через збільшення кількості туристів та екскурсантів в область використовуються у роботі Департаменту економічного розвитку Миколаївської міської ради (довідка від 18.05.2020 р. № 15072/02.03-19.20);

Розроблено заходи, що сприяють розвитку туризму у м. Миколаїв, які включено до Програми розвитку туризму (довідка від 10.06.2020 р. № 737-20/05-18) ГО «Туристична рада м. Миколаєва»;

Пропозиції щодо активізації розвитку туристично-рекреаційного потенціалу Причорномор'я використані при розробці Програми розвитку туристичної діяльності області до 2023 р. (довідка від 10.08.2020 р. № 838/1/01) Управління молоді та спорту Миколаївської облдержадміністрації.

Повнота викладення наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях.

Основні положення та результати дисертаційної роботи опубліковані в 58 наукових працях, з них 22 – у наукових фахових виданнях України; 2 – статті у наукових періодичних виданнях інших держав; 12 – у матеріалах наукових конференцій; 6 – навчальних посібників; 1 – одноосібна монографія; 3 – колективні монографії; 3 – іноземні колективні монографії; 5 - свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір; 1 – препринт; 3 - наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації. Матеріали наукових публікацій використано у дисертації лише у частині, яка належить особисто здобувачеві. Обсяг друкованих робіт та їх кількість відповідають вимогам МОН

України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. Зміст автореферату є ідентичним до змісту дисертації і достатньо повно відображає основні положення дослідження.

Аналіз змісту дисертації.

Дисертаційна робота складається з вступу, п'яти розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Дисертаційна робота складається з вступу, п'яти розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел (202 найменування), містить 28 таблиць і 62 рисунка. Основний обсяг дисертації становить 250 сторінок комп'ютерного тексту.

У вступі Огієнко А.В. обґрунтувала актуальність теми дисертації, сформулювала мету і задачі досліджень, виклала наукову новизну та практичну значимість отриманих результатів.

В першому розділі узагальнено підходи та подано авторське визначення сутності понять «туристично-рекреаційний потенціал регіону» та «організаційно-економічний механізм формування туристично-рекреаційного потенціалу регіону», визначено його компонентний склад та фактори, що впливають на нього; розроблена модель «Дерево» організаційно-економічного механізму розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіону.

В другому розділі досліджені концептуальні підходи до формування організаційно-економічного механізму туристично-рекреаційного потенціалу регіону, обґрунтована методика оцінки використання туристичного потенціалу регіону та показники й чинники розвитку подієвих заходів, як його складової; систематизовано підходи на яких має базуватися алгоритм розробки та функціонування організаційно-економічного механізму формування туристично-рекреаційного потенціалу; визначені функції організаційно-економічного механізму формування туристично-рекреаційного потенціалу; обґрунтовано методологічний підхід до визначення конкурентоспроможності туристично-рекреаційного потенціалу регіону за сукупністю індикаторів тощо.

В третьому розділі проведено ретроспективний аналіз показників стану та тенденцій розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіону, здійснена оцінка ефективності використання його складових, проаналізовано основні

складові організаційно-економічного механізму формування туристично-рекреаційного потенціалу регіону.

В четвертому розділі обґрунтовані напрями удосконалення системи управління процесом формування туристично-рекреаційного потенціалу регіону, визначені основні форми партнерства та економічні інструменти формування та розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіону.

В п'ятому розділі досліджено організацію подієвого туризму, факторну модель його розвитку, обґрунтовано систему управління ризиками при проведенні подієвих заходів в регіоні.

Загальні висновки по дисертації відповідають її змісту, конкретно і стисло висвітлюють основні наукові результати.

Загалом можна зазначити, що дисертація є закінченою науковою роботою, в якій отримані нові наукові результати, що мають теоретичну та практичну цінність.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційного дослідження.

Разом з тим, по дисертаційній роботі слід зробити наступні зауваження:

1. Бажано було б більш детально зупинитись на здійсненні аналізу складових організаційно-економічного механізму (Розділ 1, п.п. 1.2);

2. Заслуговує на увагу розроблена модель «Дерево» організаційно-економічного механізму розвитку туристичного-рекреаційного потенціалу регіону, яка демонструє, те що її кінцевою метою є забезпечення сталого розвитку та формування конкурентних переваг регіону, вважаю, що здобувачу треба було більш конкретно зазначити, які саме конкурентні переваги отримає Причорноморський регіон (Розділ 1, п.п. 1.2);

3. В першому розділі необхідно було більше уваги приділити дослідженню поняття «регіон» та визначити авторське бачення (Розділ 1, п.п. 1.1);

4. У другому розділі автор зазначає, що формування організаційно-економічного механізму базується на ряду методологічних підходів, один з яких

є глобалізаційний, в сучасних умовах, у зв'язку з існуючими обмеженнями міжнародних дестинацій на в'їзд туристів, бажано більше приділити уваги на висвітлення цього питання (Розділ 2, п.п. 1.1);

5. У третьому розділі автором широко здійснено аналіз подієвих заходів, бажано було б більше уваги приділити і іншим складовим туристично-рекреаційного потенціалу регіону (Розділ 3, п.п. 1.1);

6. У четвертому розділі автору бажано було б більше уваги приділити проведенню SWOT аналізу та формуванню можливостей розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіону (Розділ 3, п.п. 4.1);

7. У п'ятому розділі бажано було б більше звернути увагу на розкриття змісту заходів при прийнятті організаторами ризикованої стратегії (Розділ 5, п.п. 5.3).

8. На рис. 9 представлена динаміка перетину кордону України за 2013 р. та в період 2015-2019 рр. У роботі не наведені дані за 2014 р. невже не було транзиту через кордон України?

9. Починаючи з 2014 року в с.м.т. Затока проводиться фестиваль Джаз-Коктебель, що пов'язано з рішенням про перенесення фестивалю з Коктебелю у зв'язку з анексією Криму Росією. Чому дисертантом не розглянуто в роботі с.м.т. Затоку Одеської області як «найбільш популярне місце відпочинку регіону»?

10. В табл. 1 автореферату для юридичних осіб вказані «суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність», але таких суб'єктів не вказано для фізичних осіб підприємців.

11. На сторінці 15 автореферату вказано, що дослідження проводили шляхом аналізу Причорноморського регіону, включаючи Одеську, Миколаївську та Херсонську області, але на сторінці 16 автореферату вказані дані лише по Миколаївській області. Чи є дані соціально-економічного розвитку Одеської та Херсонської областей?

Загальна оцінка дисертаційної роботи.

Дисертація Огієнко Альони Володимирівни є структурованою, цілісною, завершеною науково-дослідною роботою, а отримані в ній результати вирішують задачу щодо формування теоретико-методологічних та прикладних засад розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіону та удосконалення напрямів його розвитку.

Оформлення дисертації і автореферату в цілому, з урахуванням зазначених вище зауважень, відповідає діючим нормативним документам.

Представлена дисертаційна робота відповідає вимогам, що висувуються до докторських дисертацій, а саме "Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор, Огієнко Альона Володимирівна, заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Одеська національна академія
харчових технологій,
декан факультету інноваційних технологій
харчування та готельно-ресторанного бізнесу,
доктор економічних наук, професор

В.О Ткач

